

C-30/19

Előzetes döntéshozatal iránti kérelem

A benyújtás napja:

2019. január 10.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Högsta domstolen (Svédország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2018. december 20.

Fellebbező:

Diskrimineringsombudsmannen

Ellenérdekű fél:

Braathens Regional Aviation AB

JEGYZŐKÖNYV [omissis]

2018.12.18. [omissis]

[omissis]

FELEK

Fellebbező

Diskrimineringsombudsmannen

[omissis] Solna

[omissis] [eredeti 2. o.]

Ellenérdekű fél:

Braathens Regional Aviation AB [omissis]

[omissis] Malmö

[omissis]

AZ ÜGY TÁRGYA

Többek között fellebbezés elutasítása.

MEGTÁMADOTT HATÁROZAT

A Svea hovrätt (stockholmi fellebbviteli bíróság, Svédország) 2018. április 16-i határozata [omissis]

A Högsta domstolen (legfelsőbb bíróság, Svédország), miután a feleknek lehetőséget biztosított, hogy észrevételeket tegyenek az ideiglenesen megfogalmazott kérdésre, meghozza az alábbi

VÉGZÉST

A Högsta domstolen (legfelsőbb bíróság) úgy határoz, hogy az Európai Bírósághoz fordul a jelen jegyzőkönyvhöz csatolt A. mellékletben foglaltak szerint.

[eredeti 3. o.] A Högsta domstolen (legfelsőbb bíróság) az eljárást az Európai Unió Bíróságának előzetes döntéshozataláig felfüggeszti.

[omissis] [eredeti 4. o.]

A JEGYZŐKÖNYV

A. MELLÉKLETE

2018.12.18. [omissis]

ELŐZETES DÖNTÉSHOZATAL IRÁNTI KÉRELEM

Tényállás

1. PAG Chilében született és Stockholmban él. 2015 júliusában foglalással rendelkezett egy Landvetter és Stockholm között közlekedő, a jelenleg a Braathens Regional Aviation AB (a továbbiakban: BRA) légitársaság által üzemeltett járatra. Miután a repülőgép kigurult a felszálláshoz, a kapitány úgy döntött, hogy PAG-ot és egy másik utast a repülőgép indulása előtt újabb biztonsági ellenőrzésnek kell alávetni. Ezt az ellenőrzést is elvégezték. A kapitány ezután úgy döntött, hogy PAG-nak és a másik utasnak el kell hagynia a repülőgépet. A repülőgép kigurult és felszállt PAG nélkül.

A tingsrätten (körzeti bíróság) előtti ügy

2. A diskrimineringsombudsmannen (egyenlőbánásmód-ombudsman; a továbbiakban: ombudsman) eljárást indított a BRA ellen és hátrányos megkülönböztetés miatt PAG részére 10 000 svéd korona kártérítés megfizetésére kötelezte. A kereset jogalapja az volt, hogy a BRA a diskrimineringslagen (2008:567) (hátrányos megkülönböztetésről szóló (2008:567) törvény; a továbbiakban: DL) 1. fejezete 4. §-ával együttesen értelmezett 2. fejezete 12. §-ának megsértésével közvetlen hátrányos megkülönböztetést alkalmazott PAG-gal szemben, mivel a BRA együtt kezelte őt egy – általa nem ismert – arab/muzulmán utassal és ennek következtében PAG-ot további biztonsági ellenőrzésnek vetették alá, ami számára kellemetlenséget okozott. Ezzel a BRA PAG-gal szemben az ő külső megjelenésével és etnikai származásával összefüggő okokból hátrányos megkülönböztetést alkalmazott oly módon, hogy kedvezőtlenebb bánásmódban részesítette, mint amelyben a többi utas részesült vagy részesült volna hasonló helyzetben. **[eredeti 5. o.]**
3. A BRA beleegyezett, hogy 10 000 svéd koronát fizessen PAG részére. A BRA nem értett egyet azzal, hogy hátrányos megkülönböztetés történt.
4. Az ombudsman kifogást nyújtott be a tingsrättenhez (körzeti bíróság), amely a BRA követeléselismerő nyilatkozata alapján hozott ítéletet anélkül, hogy az állítólagos hátrányos megkülönböztetést érdemben vizsgálta volna. Amennyiben a tingsrättennek (körzeti bíróság) a teljesítésre kötelezés iránti kereset keretében nem kell az ügyet érdemben vizsgálnia, az ombudsman szerint a tingsrättennek (körzeti bíróság) főszabály szerint meg kellene állapítania, hogy maga a BRA kártérítési felelősséggel tartozik PAG felé a hátrányos megkülönböztetés miatt. A kártérítés tükrözné a PAG-ot akkor érő sérelmet, amikor a BRA a külső megjelenésével összefüggő okokból együtt kezelte őt egy arab/muzulmán utassal, és arra kötelezte, hogy egy további biztonsági ellenőrzésnek vesse alá magát. Az ombudsman másodlagosan azt kérte, hogy a tingsrätten (körzeti bíróság) állapítsa meg, hogy a BRA hátrányos megkülönböztetésben részesítette PAG-ot. Az ombudsman álláspontja szerint továbbá a bíróságnak – az ügy releváns részét illetően – előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel kell a Bírósághoz fordulnia arra vonatkozóan, hogy összeegyeztethető-e az uniós joggal, hogy valamely bíróság a jogsértés megállapítása nélkül kártérítésre kötelezzon valakit. Az ombudsman mindkét jogalap vonatkozásában a DL 1. fejezetének 4. §-ával összhangban értelmezett 2. fejezetének 12. §-ára hivatkozik.
5. A BRA azzal érvel, hogy az ombudsman megállapítás iránti keresete elfogadhatatlan és ellenezte az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztését.
6. A tingsrätten (körzeti bíróság) a BRA-t 10 000 svéd korona és bizonyos kamatok PAG részére való megfizetésére (a tingsrätten ítéletének 1. pontja), továbbá az ombudsman eljárási költségeinek megtérítésére (2. pont) kötelezte. Az ítélet indokolásában a tingsrätten (körzeti bíróság) többek között megállapította, hogy

diszpozitív szabályokon alapuló ügyekben az érdemi kérdés vizsgálata nélkül kell ítéletet hozni, amennyiben a felperes követelésének helyt adtak. A bíróság továbbá kijelentette, hogy rá nézve kötelező erővel bír a jogi eljárás során valamely fél által tett elismerő nyilatkozat, annak indokolásától függetlenül, ami összhangban van azzal, hogy valamely fél – még ha **[eredeti 6. o.]** nem is vesz részt az eljárásban – elfogadhat a polgári jog alapján kötelező erejű intézkedéseket, függetlenül attól, hogy jogszabályi követelmények fennállnak-e. A tingsrätten (körzeti bíróság) az ombudsman megállapítás iránti keresetét (3. pont) és az ombudsman által az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére irányuló kérését is (4. pont) elutasította.

A hovrätten (fellebbviteli bíróság) előtti ügy

7. Az ombudsman azt kérte, hogy a hovrätten (fellebbviteli bíróság) terjesszen elő előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, helyezze hatályon kívül a tingsrätten (körzeti bíróság) ítéletét, helyezze hatályon kívül a tingsrätten (körzeti bíróság) azon határozatát, amely szerint az ombudsman megállapítás iránti keresete elfogadhatatlan, és utalja vissza az ügyet a tingsrätten (körzeti bíróság) elé az eljárás folytatására. A BRA előadta, hogy az ombudsman fellebbezését a tingsrätten (körzeti bíróság) ítéletének 1. és 2. pontjára vonatkozó részében el kell utasítani, emellett pedig ellenezte a tingsrätten (körzeti bíróság) ítéletének bármiféle megváltoztatását.
8. A hovrätten (fellebbviteli bíróság) az ombudsman fellebbezését a tingsrätten (körzeti bíróság) ítéletének 1. és 2. pontjára vonatkozó részében elutasította. A hovrätten (fellebbviteli bíróság) azon a véleményen volt, hogy a tingsrätten (körzeti bíróság) a svéd eljárásjogi törvény alapján helyesen járt el, és az, hogy az alperes elismeri a felperes követelését, azt jelenti, hogy az alperesnek a felperes által hivatkozott körülményekre vonatkozó álláspontja ilyen esetben irreleváns. Ezenfelül a hovrätten (fellebbviteli bíróság) elutasította az alperes fellebbezését a tingsrätten (körzeti bíróság) ítéletének 3. pontjára vonatkozó részében és elutasította az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére irányuló kérését.

A Högsta domstolen (legfelsőbb bíróság) előtti ügy

9. Az ombudsman azt kéri, hogy a Högsta domstolen (legfelsőbb bíróság) forduljon előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel a Bírósághoz, helyezze hatályon kívül a hovrätten (fellebbviteli bíróság) azon határozatát, amelyben az ombudsman fellebbezését a tingsrätten (körzeti bíróság) ítéletének 1. és 2. pontjára vonatkozó részében elutasítja, helyezze hatályon kívül a hovrätten (fellebbviteli bíróság) határozatát, amelyben a fellebbezést a tingsrätten (körzeti bíróság) ítéletének 3. pontjára vonatkozó részében elutasítja, helyezze hatályon kívül a tingsrätten (körzeti bíróság) határozatát, és utalja vissza az ügyet a tingsrättenhez (körzeti bíróság), hogy az az ombudsman megállapításra irányuló keresetét a teljesítésre kötelezés és a kártérítés iránti keresettel együtt érdemben vizsgálja. **[eredeti 7. o.]**

10. A BRA ellenezte az ombudsman keresetét.

Az alkalmazandó szabályozás és az előzetes döntéshozatal iránti kérelem szükségessége

A DL

11. A DL célja a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem, valamint a jog- és esélyegyenlőség előmozdítása nemtől, transznemű identitástól vagy megnyilvánulástól, etnikai származástól, vallástól vagy meggyőződéstől, fogyatékoságtól, szexuális irányultságtól, kortól vagy más tényezőtől függetlenül. A törvény több különféle tevékenységi kört fed le és az állami és magán-tevékenységekre egyaránt alkalmazandó. A törvény az ENSZ és az Európa Tanács egyezményeiben szereplő, a különböző hátrányos megkülönböztetés tilalmaira, valamint különböző uniós eszközökre – köztük a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló 2000/43/EK tanácsi irányelvre – tekintettel készült. A törvény kötelező erővel bír. Ezért az a szerződés, amely valamely személy törvény szerinti jogait vagy kötelezettségeit korlátozza, ebben a részében semmis (1. fejezet 3. §-a).
12. Hátrányos megkülönböztetésnek minősül egyebek mellett az, ha valaki hátrányosabb bánásmódban részesül, mint amelyben egy másik személy hasonló helyzetben részesült vagy részesült volna, ha a hátrányos megkülönböztetés az illető nemével, transznemű identitásával vagy megnyilvánulásával, etnikai származásával, vallásával vagy meggyőződésével, fogyatékoságával, szexuális irányultságával vagy korával függ össze (vö.: a hátrányos megkülönböztetésről szóló törvény 1. fejezete 4. §-ának 1. bekezdése). A hátrányos megkülönböztetés tilos egyebek mellett azon személy részéről, aki magán- vagy családi életén kívül árukat, szolgáltatásokat vagy szállást nyújt a lakosság számára (vö.: a 2. fejezet 12. §-a).
13. A törvény előkészítő munkálataiból kiderül, hogy milyen szempontokat vettek figyelembe a szankciórendszer kiválasztása során. Ezekben egyebek mellett az szerepel, *hogy az új DL-nek [eredeti 8. o.] meg kell teremtenie a feltételeket a hátrányos megkülönböztetés esetén alkalmazandó erőteljes és visszatartó erejű szankciókhoz; hogy a szankciókat ezen álláspont alapján kell kiválasztani; hogy az új DL megsértése esetén alkalmazandó szankciónak a szerződés érvénytelensége és módosítása mellett gazdasági kártérítésnek kell lennie; valamint hogy a kártérítésnek kettős feladatot kell ellátnia, vagyis a károsult kárának megtérítése mellett a jogsértéstől is el kell rettentenie. [omissis]*
14. Azzal szemben, aki egy másik személlyel szemben hátrányos megkülönböztetést alkalmaz, a törvény szerint a következő szankciók alkalmazhatók: kártérítés (a továbbiakban: hátrányos megkülönböztetés miatti kártérítés), valamint egyebek mellett a szerződések és más jogi ügyletek módosítása vagy érvénytelensége (lásd

a DL 5. fejezetét). Aki a 2. fejezet 12. §-ában szereplő tilalmat megsérti, a jogsértésből eredő sérelem vonatkozásában hátrányos megkülönböztetés miatti kártérítést köteles fizetni. A hátrányos megkülönböztetés miatti kártérítést eseti alapon kell megállapítani, hogy az az érintett számára – a jogsértés súlyossága alapján – észszerű kártérítést jelentsen és emellett hatékonyan hozzájáruljon a hátrányos megkülönböztetés társadalmi szinten történő megelőzéséhez. A kártérítés alapja ezért egyrészt a jogorvoslatként szolgáló összeg, másrészt a megelőzés elősegítését célzó összeg. [omissis]

15. A többek között a DL 2. fejezete 12. §-ának alkalmazására vonatkozó ügyeket általános bíróságnak kell megvizsgálnia és a rättegångsbalken (a bírósági eljárásról szóló svéd törvény) azon polgári eljárásra vonatkozó rendelkezéseivel összhangban kell tárgyalni, amelyeknél a peren kívüli egyezség megengedett (a DL 6. fejezete 1. §-ának második bekezdése).

A beismerő nyilatkozatra és a megállapítás iránti keresetre vonatkozó eljárásjogi alapelvek

16. A felperes a bírósági eljárásról szóló törvény 13. fejezetének 1. §-ában meghatározott feltételek mellett kérheti, hogy az alperest kötelezzék valaminek a teljesítésére, például pénzösszeg megfizetésére. A jogvita előkészítő szakaszában az alperesnek **[eredeti 9. o.]** a lehető leghamarabb ellenkérelmet kell benyújtania. Az alperes másik lehetősége, hogy elismeri a felperes követelését (lásd a 42. fejezet 7. §-át). Az alperes követélesismerő nyilatkozatát több körülmény is indokolhatja. Nem köteles indokolni álláspontját, de megteheti, hogy egyszerűen benyújt egy követélesismerő nyilatkozatot. Ezért a követélesismerő nyilatkozat majdhogynem felér egy olyan megállapítással, amelynek célja, hogy az eljárást gyakorlatilag megszüntesse, anélkül, hogy további vizsgálatra kerülne sor. A felperes követélesismerő nyilatkozata benyújtható a követelés egy adott jogalapjára hivatkozva, vagy pedig a jogalapokra való hivatkozás nélkül is. [omissis]
17. Az olyan ügyekben, amelyekben az egyezség megengedett (diszpozitív szabályokon alapuló polgári jogvita), a bíróságnak alapesetben a tény- vagy jogkérdések valódi értékelése nélkül, az előterjesztett kereset alapján kell ítéletet hoznia (lásd a bírósági eljárásról szóló törvény 42. fejezetének 18. §-át). A követélesismerő nyilatkozat azt jelenti, hogy nem vizsgálják meg, hogy a felperest megilleti-e az a polgári jogi jogosultság, amelyre az alperessel szemben a keresetben és a jogalapban hivatkozott. A követélesismerő nyilatkozat a bíróságra kötelező erejű annyiban, hogy kizárólag ez képezi a keresetnek helyt adó ítélet alapját. Egy olyan eljárási alapú ítéletről van szó, ahol a kártérítés megítélése a követélesismerő nyilatkozaton alapul, azonban úgy, hogy a bíróság nem nyilatkozik a felperes által hivatkozott tényállás pontosságáról. Ezért az igényre vonatkozó követélesismerő nyilatkozaton alapuló ítéletből nem lehet semmiféle valamennyire is bizonyos következtetést levonni arra vonatkozóan, hogy a felperes által hivatkozott tényállás pontos-e. [omissis]

18. A megállapítás iránti kereseteket a bírósági eljárásról szóló törvény 13. fejezetének 2. §-a szabályozza. A rendelkezés első, a jelen helyzet szempontjából releváns bekezdéséből következik, **[eredeti 10. o.]** hogy az annak megállapítására irányuló keresetek, hogy egy konkrét jogviszony fennáll-e, csak akkor vizsgálhatók, ha a jogviszonyt illetően bizonytalanság áll fenn és ez a felperest hátrányosan érinti.
19. A jogviszony fennállásának követelménye azt jelenti, hogy a felek között konkrét jogviszonynak (vagy jogviszony hiányának) kell fennállnia, a kereset pedig nem vonatkozhat a releváns jogi vagy tisztán ténybeli viszonyok tartalmára. E követelmény egyben azt is jelenti, hogy a keresetnek legalább egy jogkövetkezményre vonatkoznia kell, és hogy az adott jogkövetkezményre irányuló keresetnek kellően egyértelmű kapcsolatban kell állnia a jogalapként hivatkozott konkrét körülményekkel. A kereset tárgyát képező jogviszonyt ezért úgy kell ismertetni, hogy meg lehessen határozni, milyen joghatásokkal jár, ha fennállását vagy fennállásának hiányát megállapítják. [omissis] Azon követelményt illetően, hogy a bizonytalanságnak a felperest hátrányosan kellett érintenie, annak van jelentősége, hogy a bizonytalanság megnehezítette-e a felperes számára gazdasági tevékenységének tervezését vagy más módon kényelmetlen bizonytalan helyzetet teremtett-e.
20. A bírósági eljárásról szóló törvény 13. fejezetének 2. §-a opcionális. Van egy olyan követelmény, amely szerint a megállapítás iránti keresetnek a körülményeket figyelembe véve alkalmasnak kell lennie arra, hogy vizsgálat tárgyát képezze. Az alkalmasság értékelésekor a bíróságnak mérlegelnie kell egyrészt a felperes keresetindításhoz fűződő érdekét, másrészt pedig azokat a hátrányokat, amelyeket a megállapítás iránti kereset az alperesnek okozhat. Relevanciával bír az, hogy milyen valószínűséggel eredményez további eljárásokat a megállapítás iránti keresetben hozott döntés. Annak is van jelentősége, hogy mennyiben fűződik érdeke az alperesnek megfelelő ellenkérelem előterjesztéséhez. Mindenképpen figyelembe kell venni, hogy az indított kereset milyen mértékben alkalmas arra, hogy a bizonytalanságot és az abból eredő hátrányt megszüntesse. [omissis] **[eredeti 11. o.]**

Előzetes döntéshozatal iránti kérelem terjesztése a Bíróság elé

21. Amint az a fentiekből következik, a tingsrätten (körzeti bíróság) és a hovrätten (fellebbviteli bíróság) arra a megállapításra jutott, hogy a hátrányos megkülönböztetés miatti kártérítésre vonatkozó teljesítésre kötelezés iránti keresetnek olyan ítéletet kell eredményeznie, amelyben az alperest kötelezik, hogy a felperes részére a követelt és az elismert összeget megfizesse, és nem vizsgálják, hogy sor került-e hátrányos megkülönböztetésre. Amennyiben a felperes követelését az alperes elismeri, az említett bíróságok szerint az állítólagos jogsértés egy megállapítás iránti keresettel összefüggésben sem vizsgálható.

22. A 2000/43/EK irányelv 15. cikke előírja, hogy az irányelv végrehajtása érdekében elfogadott nemzeti rendelkezések megsértése esetén hatékony, arányos és visszatartó erejű szankcióknak kell lenniük. A jogszabályt a svéd jogban úgy hajtották végre, hogy a DL szankcióként kártérítést, a szerződés módosítását és érvénytelenségét írja elő.
23. Mivel az ügy a Högsta domstolen (legfelsőbb bíróság) előtt van folyamatban, felmerül az uniós jog hatályának kérdése, vagyis hogy az irányelv 15. cikke szerinti szankciókra milyen követelmény vonatkozik a tagállamok azon kötelezettsége tükrében, hogy a magánszemélyek uniós jog által védett jogai és kötelezettségei megsértésének vizsgálatára a nemzeti bíróság előtt hatékony jogorvoslatot biztosítsanak (lásd az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkét). A kérdés az, hogy a kártérítés iránti keresetekben – amennyiben az alperes elismerte a követelést és ezért meg kell fizetnie a követelt összeget – azon személy kérelmére, aki úgy véli, hogy sérelem érte, a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni jogi védelem részeként biztosítani kell-e a bíróság számára a lehetőséget annak vizsgálatára, hogy történt-e hátrányos megkülönböztetés. Ez esetben felmerül a kérdés, hogy a válasz függ-e attól, hogy a hátrányos megkülönböztetéssel vádolt személy elismerte-e, hogy hátrányos megkülönböztetésre került sor. **[eredeti 12. o.]**

Kérdés

24. A 2000/43 irányelvben meghatározott tilalom megsértésére vonatkozó ügyben, amennyiben a sérelmet elszenvedő személy hátrányos megkülönböztetés miatti kártérítést kér, ahhoz, hogy a 15. cikk hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókra vonatkozó követelménye teljesüljön, köteles-e a tagállam a sérelmet elszenvedő személy kérésére mindenkor megvizsgálni, hogy történt-e hátrányos megkülönböztetés – és adott esetben megállapítani, hogy történt –, függetlenül attól, hogy a hátrányos megkülönböztetéssel vádolt személy elismerte-e a hátrányos megkülönböztetés megtörténtét?